

Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011

2011 mccc 4

MESUR LLYWODRAETH LEOL (CYMRU) 2011

RHAN 1

ATGYFNERTHU DEMOCRATIAETH LEOL

PENNOD 1

HYBU A CHEFNOGI AELODAETH O AWDURDODAU LLEOL

Arolwg o gynghorwyr ac ymgeiswyr na fu iddynt lwyddo i gael eu hethol yn gynghorwyr

- 1 Dyletswydd i gynnal arolwg
- 2 Cwblhau arolwg a chyhoeddi gwybodaeth
- 3 Canllawiau ynghylch arolygon

Cefnogi aelodaeth

- 4 Mynychu cyfarfodydd o bell
- 5 Adroddiadau blynyddol gan aelodau o awdurdod lleol
- 6 Amseru cyfarfodydd cyngor
- 7 Hyfforddi a datblygu aelodau o awdurdod lleol

PENNOD 2

GWASANAETHAU DEMOCRATAIDD AWDURDOD LLEOL

- 8 Pennaeth gwasanaethau democrataidd
- 9 Swyddogaethau gwasanaethau democrataidd
- 10 Dyletswydd i fabwysiadu rheolau sefydlog ynghylch rheoli staff
- 11 Awdurdodau lleol i benodi pwyllgorau gwasanaethau democrataidd
- 12 Aelodaeth
- 13 Is-bwyllgorau
- 14 Trafodion etc

- 15 Cynnal cyfarfodydd: pa mor aml
- 16 Cyflawni swyddogaethau
- 17 Terfynu aelodaeth pan fo person yn peidio â bod yn aelod o awdurdod
- 18 Adroddiadau ac argymhellion gan bennaeth y gwasanaethau democrataidd
- 19 Adroddiadau ac argymhellion gan bwyllgorau gwasanaethau democrataidd
- 20 Swyddogaethau awdurdod lleol nad ydynt i'w dirprwyo
- 21 Swydd pennaeth gwasanaethau democrataidd i fod yn swydd o dan gyfyngiadau gwleidyddol

PENNOD 3

DEHONGLI

- 22 Ystyr “aelod”

RHAN 2

ABSENOLDEB TEULUOL AR GYFER AELODAU AWDURDODAU LLEOL

- 23 Yr hawl i absenoldeb teuluol
- 24 Absenoldeb mamolaeth
- 25 Absenoldeb newydd-anedig
- 26 Absenoldeb mabwysiadu
- 27 Absenoldeb mabwysiadu newydd
- 28 Absenoldeb rhiant
- 29 Rheoliadau: atodol
- 30 Canllawiau
- 31 Diwygio Deddf Llywodraeth Leol 1972
- 32 Diwygio Deddf Llywodraeth Leol 2000
- 33 Dehongli Rhan 2

RHAN 3

TREFNIADAU LLYWODRAETHU SYDD AR GAEL

Gweithrediaeth maer a rheolwr cyngor

- 34 Diddymu gweithrediaeth maer a rheolwr cyngor

Trefniadau amgen

- 35 Awdurdodau i roi trefniadau gweithrediaeth yn lle trefniadau amgen
- 36 Darpariaeth ganlyniadol etc

RHAN 4

NEWIDIADAU MEWN TREFNIADAU GWEITHREDIAETH

PENNOD 1

MABWYSIADU FFURF WAHANOL AR WEITHREDIAETH

Darpariaethau cyffredinol

- 37 Y pŵer i fabwysiadu ffurf wahanol ar weithrediaeth

- 38 Y cynigion ar gyfer mabwysiadu ffurf wahanol ar weithrediaeth
- 39 Cynnwys y cynigion
- 40 Refferenda
- 41 Yr amserlen ar gyfer rhoi'r cynigion ar waith: dim refferendwm
- 42 Yr amserlen ar gyfer rhoi'r cynigion ar waith: refferendwm
- 43 Cyhoeddusrwydd i'r cynigion
- 44 Rhoi'r cynigion ar waith
- 45 Camau gweithredu os yw'r newid yn cael ei wrthod mewn refferendwm

Dehongli

- 46 Newid mewn trefniadau gweithrediaeth y mae'n ofynnol ei gymeradwyo mewn refferendwm.
- 47 Dehongli

PENNOD 2

AMRYWIADAU ERAILL AR DREFNIADAU GWEITHREDIAETH PRESENNOL

- 48 Y pŵer i amrywio'r ffurf bresennol ar weithrediaeth
- 49 Y cynigion ar gyfer amrywio'r ffurf ar weithrediaeth
- 50 Cynnwys y cynigion
- 51 Rhoi'r cynigion ar waith

PENNOD 3

ATODOL

- 52 Y pwerau sy'n caniatáu amrywio pwerau gweithrediaeth
- 53 Ffurfiâu ar weithrediaeth
- 54 Darpariaeth ganlyniadol etc

RHAN 5

SWYDDOGAETHAU AWDURDOD LLEOL: CYFLAWNI GAN BWYLLGORAU A CHYNGHORWYR

Pwyllgorau ardal

- 55 Yr ardal a gwmpesir ac aelodaeth

Arfer swyddogaethau gan gynghorwyr

- 56 Arfer swyddogaethau gan gynghorwyr
- 57 Darpariaeth ganlyniadol

RHAN 6

TROSOLWG A CHRAFFU

PENNOD 1

PWYLLGORAU TROSOLWG A CHRAFFU

Y cyd-bwyllgorau trosolwg a chraffu

- 58 Y cyd-bwyllgorau trosolwg a chraffu

Statws This is the original version (as it was originally enacted).

Pwerau pwyllgorau

- 59 Craffu ar bersonau dynodedig
- 60 Hysbysu personau dynodedig am adroddiad neu argymhellion
- 61 Personau dynodedig

Rhoi sylw i safbwyntiau'r cyhoedd

- 62 Rhoi sylw i safbwyntiau'r cyhoedd

Pwerau cynghorwyr

- 63 Cyfeirio materion i bwyllgor trosolwg a chraffu etc

Dyletswydd i ymateb i bwyllgor trosolwg a chraffu

- 64 Dyletswydd i ymateb i bwyllgor trosolwg a chraffu

Darpariaeth ganlyniadol i adrannau 63 a 64

- 65 Darpariaeth ganlyniadol i adrannau 63 a 64

Penodi personau i gadeirio pwyllgorau

- 66 Y ddarpariaeth mewn rheolau sefydlog ynghylch penodi personau i gadeirio pwyllgorau
- 67 Yr adegau pan fo penodiadau i'w gwneud gan bwyllgor
- 68 Yr adegau pan fo penodiadau i'w gwneud gan grŵp nad yw'n grŵp gweithrediaeth
- 69 Sut y mae penodiadau i'w gwneud mewn achosion eraill
- 70 Y penodiadau sydd i'w gwneud gan grwpiau gwleidyddol
- 71 Methu â gwneud penodiadau yn unol ag adran 70
- 72 Newidiadau yng nghyfansoddiad gweithrediaeth
- 73 Swyddi gwag achlysurol ymhlith cadeiryddion pwyllgor
- 74 Yr awdurdod yn penderfynu ar ddarpariaeth benodi
- 75 Darpariaeth atodol a dehongli

Aelodau cyfetholedig pwyllgorau trosolwg a chraffu

- 76 Canllawiau a chyfarwyddiadau ynghylch cyfethol

Darparu gwybodaeth

- 77 Blaen-gynlluniau a gwybodaeth arall

Cyfyngu ar reoli pwyllgorau gan bleidiau

- 78 Gwahardd pleidleisio o dan gyfarwyddyd chwip plaid a datgan cyfarwyddyd chwip plaid

Strwythur pwyllgor trosolwg a chraffu

- 79 Canllawiau a chyfarwyddiadau

Dehongli

- 80 Dehongli'r Bennod hon

PENNOD 2

PWYLLGORAU ARCHWILIO

- 81 Awdurdodau lleol i benodi pwyllgorau archwilio
- 82 Aelodaeth
- 83 Trafodion etc
- 84 Cynnal cyfarfodydd: pa mor aml
- 85 Canllawiau
- 86 Terfynu aelodaeth pan fo person yn peidio â bod yn aelod o awdurdod
- 87 Dehongli etc

RHAN 7

CYMUNEDAU A CHYNGHORAU CYMUNED

PENNOD 1

CYFARFODYDD CYMUNEDOL A PHLEIDLEISIO CYMUNEDOL

- 88 Cynnull cyfarfodydd cymunedol gan etholwyr llywodraeth leol
- 89 Hysbysiad am gyfarfod cymunedol a gafodd ei gynnull gan etholwyr llywodraeth leol
- 90 Y cyfleuster ar gyfer darparu hysbysiau electronig am gynnull cyfarfodydd cymunedol
- 91 Camau gweithredu ar ôl cael hysbysiad am gynnull cyfarfod cymunedol
- 92 Hysbysiad cyhoeddus am gyfarfod cymunedol
- 93 Galw am bleidleisio cymunedol
- 94 Hysbysiad sydd i'w roi gan y swyddog canlyniadau ar ôl cymryd pleidlais o ganlyniad i gyfarfod cymunedol
- 95 Penderfyniad swyddog monitro o ran y cyngor y mae'r pleidleisio'n ymwneud â'i swyddogaethau
- 96 Ystyried canlyniad pleidleisio cymunedol gan gyngor cymuned
- 97 Y camau gweithredu sydd i'w cymryd yn dilyn ystyriaeth gan gyngor cymuned o ganlyniadau pleidleisio cymunedol penodol
- 98 Prif gyngor yn ystyried canlyniad pleidleisio cymunedol
- 99 Prif gyngor yn egluro'i ymateb i bleidleisio cymunedol

PENNOD 2

TREFNIADAETH CYMUNEDAU A'U CYNGHORAU

- 100 Diddymu darpariaethau presennol ynghylch sefydlu a diddymu cyngorau cymuned etc
- 101 Pŵer cyfarfod cymunedol i wneud cais am orchymyn i sefydlu cyngor cymuned
- 102 Gorchmynion i sefydlu cyngorau cymuned ar wahân ar gyfer cymunedau
- 103 Pŵer cyfarfod cymunedol i wneud cais am orchymyn i ddiddymu ei gyngor cymuned ar wahân
- 104 Gorchmynion i ddiddymu cyngorau cymuned ar wahân ar gyfer cymunedau
- 105 Pŵer cyfarfod cymunedol i wneud cais am orchymyn yn grwpio ei gymuned ynghyd â chymunedau eraill o dan gyngor cymuned cyffredin

- 106 Gorchmynion yn grwpio cymuned ynghyd â chymunedau eraill o dan gyngor cymuned cyffredin
- 107 Pŵer cyfarfod cymunedol i wneud cais am orchymyn yn ychwanegu ei gymuned at grŵp o gymunedau a chanddynt gyngor cyffredin
- 108 Gorchmynion yn ychwanegu cymuned at grŵp o gymunedau a chanddynt gyngor cyffredin
- 109 Pŵer cyngor dros grŵp o gymunedau i wneud cais am orchymyn yn diddymu'r grŵp
- 110 Gorchmynion yn diddymu grŵp o gymunedau
- 111 Pŵer cyfarfod cymunedol i wneud cais am orchymyn yn gwahanu cymuned oddi wrth grŵp o gymunedau
- 112 Gorchmynion yn gwahanu cymuned oddi wrth grŵp o gymunedau
- 113 Pŵer Gweinidogion Cymru i newid trothwy pleidleisio mewn cysylltiad â threfniadaeth cynghorau cymuned
- 114 Trefniadaeth cymunedau a'u cynghorau: diwygiadau canlyniadol
- 115 Darpariaeth drosiannol

PENNOD 3

CYFETHOL AELODAU O GYNGHORAU CYMUNED

- 116 Gofyniad am hysbysiad cyhoeddus pan fo seddau gwag aelodau cynghorau cymuned i'w llenwi drwy gyfethol
- 117 Canllawiau ynghylch rhoi hysbysiad cyhoeddus am gyfethol

PENNOD 4

PENODI CYNRYCHIOLWYR IEUENCTID CYMUNEDOL

- 118 Penodi cynrychiolwyr ieuenctid cymunedol gan gynghorau cymuned
- 119 Gofynion hysbysu mewn cysylltiad â phenodi cynrychiolydd ieuenctid
- 120 Canllawiau ynghylch penodi cynrychiolwyr ieuenctid cymunedol
- 121 Effaith penodiad yn gynrychiolydd ieuenctid cymunedol

PENNOD 5

CADW ARDALOEDD CYMUNEDOL A THREFNIADAU ETHOLIADOL O DAN ADOLYGIAD

- 122 Adroddiadau am gyflawni swyddogaeth prif gyngor o gadw ardaloedd cymunedol o dan adolygiad
- 123 Adroddiadau am gyflawni swyddogaeth prif gyngor o gadw trefniadau etholiadol ar gyfer cymunedau o dan adolygiad
- 124 Arfer swyddogaethau gan Gomisiwn Ffiniau Llywodraeth Leol i Gymru ar ran prif gynghorau
- 125 Y symiau sy'n daladwy mewn cysylltiad ag arolygiadau a gynhaliwyd gan Gomisiwn Ffiniau Llywodraeth Leol i Gymru

PENNOD 6

PWERAU CYNGHORAU CYMUNED I HYBU LLESIANT

- 126 Pwerau cynghorau cymuned i hybu llesiant

- 127 Addasiadau i ddeddfiadau sy'n atal neu'n rhwystro cyngor cymuned
rhag arfer ei bwerau llesiant
128 Darpariaeth drosiannol

PENNOD 7

GRANTIAU I GYNGHORAU CYMUNED

- 129 Pŵer Gweinidogion Cymru i dalu grantiau i gynghorau cymuned

PENNOD 8

CYTUNDEBAU SIARTER ENGHREIFFTIOL RHWNG AWDURDODAU LLEOL A CHYNGHORAU CYMUNED

- 130 Y pŵer i osod cytundeb siarter enghreifftiol
131 Cyfarwyddiadau sy'n gwneud mabwysiadu cytundeb siarter
enghreifftiol yn ofynnol
132 Canllawiau ynghylch cytundebau siarter enghreifftiol
133 Ymgynghori

PENNOD 9

CYNLLUNIAU AR GYFER ACHREDU ANSAWDD MEWN LLYWODRAETH GYMUNEDOL

- 134 Cynlluniau ar gyfer achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol
135 Achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: meini prawf
136 Achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: ceisiadau
137 Achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: ffioedd
138 Achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: tynnu achrediad yn ôl
139 Ceisiadau am achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol:
dirprwyo swyddogaethau
140 Achredu ansawdd mewn llywodraeth gymunedol: canlyniadau

RHAN 8

AELODAU: TALIADAU A PHENSIYNAU

Panel Annibynnol Cymru ar Gydabyddiaeth Ariannol

- 141 Y Panel

Prif swyddogaethau'r Panel

- 142 Swyddogaethau sy'n ymwneud â thaliadau i aelodau
143 Swyddogaethau sy'n ymwneud â phensiynau aelodau
144 Awdurdodau perthnasol, aelodau etc.

Adroddiadau gan y Panel

- 145 Adroddiadau blynyddol
146 Yr adroddiad blynyddol cyntaf
147 Adroddiadau blynyddol dilynol
148 Ymgynghori ar adroddiadau drafft

- 149 Cyfarwyddiadau i amrywio adroddiadau drafft
- 150 Gofynion gweinyddol mewn adroddiadau
- 151 Gofynion cyhoeddusrwydd mewn adroddiadau
- 152 Rhoi cyhoeddusrwydd i adroddiadau

Taliadau gan awdurdodau perthnasol

- 153 Cydymffurfio â gofynion y Panel
- 154 Aelodau sy'n dymuno ymwrthod â'u hawl i gael taliadau
- 155 Peidio â gwneud taliadau

Gorfodi

- 156 Cyfarwyddiadau i gydymffurfio â gofynion

Atodol

- 157 Canllawiau
- 158 Y pŵer i wneud addasiadau i ddarpariaeth ynghylch y Panel
- 159 Dehongli Rhan 8
- 160 Diwygiadau canlyniadol

RHAN 9**CYDLAFURIO A CHYFUNO****PENNOD 1****CYDLAFURIO**

- 161 Canllawiau ynghylch cydlafurio rhwng awdurdodau gwella Cymreig

PENNOD 2**CYFUNO**

- 162 Pŵer i wneud gorchymyn cyfuno
- 163 Materion etholiadol
- 164 Gofyniad i gynnal refferendwm sy'n cynnwys maer etholedig
- 165 Pŵer i gyfarwyddo refferendwm sy'n cynnwys maer etholedig
- 166 Darpariaeth atodol, gysylltiedig, ganlyniadol, drosiannol a darpariaeth arbed
- 167 Adolygu trefniadau etholiadol
- 168 Diwygiadau i Ddeddf Llywodraeth Leol 1972
- 169 Y weithdrefn sy'n gymwys i orchymyn cyfuno
- 170 Cywiro gorchymynion
- 171 Dehongli'r Bennod hon

RHAN 10**CYFFREDINOL**

- 172 Gorchymynion a rheoliadau
- 173 Y weithdrefn sy'n gymwys i orchymynion penodol o dan adran 127
- 174 Canllawiau a chyfarwyddiadau
- 175 Dehongli

- 176 Diwygiadau canlyniadol a diddymiadau
- 177 Y pŵer i wneud darpariaeth atodol
- 178 Cychwyn
- 179 Enw byr

ATODLEN 1 — NEWID TREFNIADAU AMGEN YN DREFNIADAU
GWEITHREDIAETH

RHAN 1 — DARPARIAETHAU CYFFREDINOL

1 Rhagymadrodd

Cynigion ar gyfer symud at weithredu trefniadau gweithrediaeth

- 2 (1) Rhaid i'r awdurdod lunio cynigion i newid trefniadau amgen...
- 3 Cynnwys cynigion
- 4 Refferenda
- 5 Yr amserlen ar gyfer rhoi ar waith newid i weithrediaeth arweinydd a chabinet (Cymru)
- 6 Yr amserlen ar gyfer rhoi ar waith newid i weithrediaeth maer a chabinet
- 7 Cyhoeddusrwydd i gynigion
- 8 Rhoi cynigion ar waith

RHAN 2 — DARPARIAETHAU ERAILL SY'N GYMWYS PAN FO
REFERENDWM YN OFYNNOL

- 9 Cynigion amlinellol wrth gefn rhag ofn y gwrthodir newid mewn referendwm
- 10 Camau gweithredu os gwrthodir newid mewn referendwm
- 11 Yr amserlen ar gyfer rhoi ar waith gynigion manwl wrth gefn
- 12 Rhoi ar waith gynigion manwl wrth gefn

RHAN 3 — AMRYWIOL

- 13 Methu â rhoi'r gorau i weithredu trefniadau amgen
- 14 Y trefniadau i'w trin fel pe baent yn cael eu gweithredu ar ôl pasio penderfyniad
- 15 Dehongli

ATODLEN 2 — Y PANEL

- 1 Aelodaeth
- 2 Deiliadaeth
- 3 Cyfarfodydd
- 4 Gwybodaeth
- 5 Treuliau, cymorth gweinyddol etc.

ATODLEN 3 — TALIADAU A PHENSIYNAU: MÂN DDIWYGIADAU A
DIWYGIADAU CANLYNIADOL

- 1 Deddf Llywodraeth Leol 1972
- 2 Deddf Llywodraeth Leol a Thai 1989
- 3 Deddf yr Amgylchedd 1995
- 4 Deddf Safonau a Fframwaith Ysgolion 1998
- 5 Deddf Llywodraeth Leol 2000
- 6 Deddf Addysg 2002
- 7 Deddf Addysg a Sgiliau 2008

Statws This is the original version (as it was originally enacted).

- ATODLEN 4 — DIDDYMIADAU A DIRYMIADAU
- RHAN A: — ATGYFNERTHU DEMOCRATIAETH LEOL (RHAN 1 O'R MESUR)
- RHAN B: — TREFNIADAU LLYWODRAETHU SYDD AR GAEL (RHAN 3 O'R MESUR)
- RHAN C: — NEWIDIADAU I DREFNIADAU GWEITHREDIAETH (RHAN 4 O'R MESUR)
- RHAN D: — TROSOLWG A CHRAFFU (RHAN 6 O'R MESUR)
- RHAN E: — CYMUNEDAU A CHYNGHORAU CYMUNED (RHAN 7 O'R MESUR)
- RHAN F: — AELODAU: TALIADAU A PHENSIYNAU (RHAN 8 O'R MESUR)